

rázata van a petróleum keletkezésére vonatkozóan. Az első szerint a petróleum közönséges vegyi reakciók eredménye (hasonlatosan azokhoz, amelyeket a petróleum mesterséges előállításánál alkalmaznak): ez az ásványi eredet elmélete. A másik elmélet szerint a petróleum állati vagy növényi anyagok bomlás-terméke: ez a szerves eredet elmélete. A kérdés gyakorlati szempontból szerfelett jelentős. Ha a szerves eredet elméletét ismerjük el igaznak, ez annyit jelent, hogy mi az évezredek óta lerakódott szerves anyagokat használjuk ki egyre gyorsabb ütemben s ilyenformán hamarosan végére járunk. Ha azonban az ásványi eredet elmélete helytálló, úgy remélhető, hogy a kőolaj-utánpótlás szakadatlan. Vizsgáljuk meg egymás után mind a két elméletet.

Az ásványi eredet elmélete a régibb. Ez az elmélet Berthelot 1866-ban végzett kísérleteinek eredménye. Berthelot ugyanis acetilénből szintetikus uton petróleumot állított elő. A laboratóriumi vegyészeti azonban olyan anyagok felhasználását kívánja meg, amelyek nem találhatóak szabad állapotban a földkéreg mélyében. Felhozták ennek az elméletnek igazolására azt a tényt, hogy bizonyos petróleum-forrásokra vulkanikus hegységek közelében bukkantak. Feltevés szerint a kőolaj tehát vulkanikus eredetű. A fenti elméleteket azonban elejtették, mihelyt felismerték az ásványi szintézis útján nyert és a természetes kőolaj közötti különbséget: a természetes kőolaj a fényre cukros oldatokhoz hasonlóan reagál (polariméter), a szintetikus uton nyert kőolaj viszont — vegyi műszóval — „inaktív“.

Ezek szerint a szerves eredet elmélete uralkodó a tudományos körökben. Köztudomásu, hogy a szerves, különösen a növényi anyagok bomlása a mocsarakban a mocsárgáz keletkezéséhez vezet. Ez pedig végül igen közel áll a petróleumhoz. Bebizonyosodott, hogy ezeknek az anyagoknak nyomás alatt törté-

nő szűrésével petróleumot nyerünk. 1900-ban például kiszámították, hogy ha a Németország északi partvidékén harmadfél évezred alatt kifogott heringek zsiranyagának ha csak a fele petróleummá vált volna, úgy ez a kőolaj mennyiség felérne Galicia petróleum forrásainak termelésével az 1900-as évekig.

Valóban kétséges is, hogy a petróleum felsőbbrendű állatok, mint pl. a halak bomlásából keletkezett volna. A tudomány mai állása mellett sokkal valószínűbb, hogy tengeri vagy édesvízi algák bomlás-terméke. Hogyan alakultak át ezek az egysejtű moszatok petróleummá? Kétségtelenül erjedés útján. De nemcsak a szerves testek alakulnak át, kivált a különböző mikroorganizmusok (baktériumok) hatására, hanem — mint az néhány éve ismeretes, — magában a kőolajban is találhatóak eleven baktériumok. Ezek tevékenysége, melyhez kétségtelenül a hő és nyomás kedvező feltételei is hozzájárulnak, megmagyarázza a petróleum keletkezését.

Ilyenformán a petróleumban párányi moszatok által évezredek alatt felhalmozott energiát használunk fel. Ezek a moszatok magukba gyűjtötték a nap melegét, majd elenyésztek és idővel kőolajjá alakultak át. (Sinka László)

PICASSO. Kétségtelen, hogy a jelenkor festői közül senki sem oly változó és sokrétű, mint Picasso. Párisban legújabban rendezett nagysikerű kiállításával kapcsolatban érdemes művészetének néhány jellemző sajátosságára rámutatnunk.

Alláspontja a természettel, mint művészetének anyagával szemben, nyilvánvalóan a teljes függetlenség. Nem utánzó, de teremtő. Mégis, ha, amint azt gyakran teszi, csendéletet helyez ablak elé, nemcsak igen reális kompozíció-keretet ad, hanem a viszonylatok hihetetlen finomságával egy felsőbbrendű realizmushoz érkezik. A levegő és fény átfurják a vásznat s a szemlélő kissé megüt-

közve áll a képek előtt, melyek elűtnek, sőt ellentétei Picasso eddigi műveinek. Kétségtelen, hogy a természetből veszi leggyakrabban és legszivesebben feldolgozott témáit: színes motívum fehér fény-háttér előtt, bár nyilvánvaló, hogy a benyomásokat átalakítja, abszolút fehérét alkalmaz s mellőzi az árnyék negatív hatását.

Benyomásait szinte megzenésíti, megteremti az árnyalatok teljes összhangját, mely egyszerű, átfogó, élénk és finom. Egy zenei hasonlat: mindenki ismeri a c-é-g akkordnak egyetlen módját, ahogy azt modern zeneszerzők használják, hozzáadva egy felső kvintet d, s egy alsót, f. S a kiállított képek közül egy: két felület áll szemben, egy kék balról s egy narancssárga jobbról. A kék felület citromsárga folt segítségével a sárga, sötétzöld és valódi zöld színek tömegét adja. A narancssárga viszont elveszítve sárga elemeit, vörösbé fordul. A kígyózó fekete ebben az együttesben pompásan tesztosíti meg a vázat. Tiszta zenei hatása.

S ami még ezenkívül új, az a színek különös gazdagsága. Nemcsak hogy a barna, szürke, az elmosódott kék s a mészféhér, a régi kubizmus kedvenc színei nem tűntek el teljesen, de mellettük erőteljes nagyszerű új színskála jellemzi Picassó új képeit. Amint a különösen deformált figurák is tovább élnek a szögek és sokszögek játékaival, gazdagodva a görbék és finoman alkalmazott arabeszk alkalmazásával, a perzsa szőnyegek művészetét idézőn.

Egy festő új világot teremtett, de fogoly ebben a világban. Nem

lát csak azon a szín és forma rácsán keresztül, amit maga köré húzott. Mégis, olyan okokból, melyeket nem ismerhetünk pontosan, ez a rács maga is átalakul, megvilágosodik, elsötétül, kisimul s a fogoly egyszerre új világot lát.

Az ember önkéntelenül a látomásokat nagy muzeumára gondol, ami a festészet története, ha az Elysée legújabb kiállítását végignézi, mely ma már híres festők harminc év előtti képeiből s mai fiatalok műveiből áll. Voltaképpen két nemzedék szembeállítására ez. S nem tudni az egyéni világegyetem, a színes üvegház, melyben a festő lakik, mennyiben saját alkotása.

Ha a kiállított két nemzedéket összehasonlítjuk, találunk analógiákat s bizonyára hatásokat is, melyek maguktól értetődőek. De találunk kétségtelenül fejlődést is, melyet csak a kor géniusza magyaráz meg, amit el kell fogadnunk, legalább mint kényelmes szimbólumot. A harminc év előtti képek leggyakrabban pontosan lemért felületek ügyes elrendezését mutatják. Az új vásznanál ellenkezőleg: az általános benyomás ugyanaz, de az architektúrában másodrendűvé lett a felületek kiszámított nagysága. Picassó új művészete s a kiállítás fiatal festőinek képei is a fény csodáján épülnek. Egyesek elvesznek ennek a csodának keresésében, másoknál egyszerűzatlansághoz vezet a kutatás, de valamennyien erre törekednek. S ez a törekvés az, melynek segítségével megtalálják helyüket a természetben s ez az oka, hogy ma még a legtöbb ember számára érthetetlenek. (H. B.)

„KULTURARÓL, mint egy közösség irányított magatartásáról akkor beszélhetünk, ha a természet birtoklása anyagi, erkölcsi és szellemi téren olyan állapotot teremt meg, mely magasabb és jobb, mint az, melyet az adott természetes viszonyok nyújthatnak; ismertető jele a szellemi és anyagi értékek összhangzatos egyensúlya és eszményképe, melyben a közösség különböző aktivitásai összpontosulni igyekeznek, lényegében egyöntetű“. (I. Húzinga: A Holnap árnyékában. Budapest 1938.)